

ABONAMENTUL

Pe un an . . . 24 Cor
Pe o jum. de an 12
Pe trei luni . . . 6
Pentru România și strălătatate:
Pe un an . . . 40 lei.
Pe o jum. de an 20

TELEFON N. 228

GAZETA TRANSILVANIEI

ZIAR POLITIC NAȚIONAL.

REDAȚIA
ȘI ADMINISTRAȚIA
Târgul Inului Nr. 80

INSERATELE
se primesc la administra-
ția. Prețul după tariful
și învalabil.

Manuscrisele nu se în-
napoiată.

Miscarea sportivă — o problemă actuală școlară.

Discurs rostit la încheierea anului școlar 1913/14 (29 Iunie v. 1914) în sala festivă a gimn. român din Braşov de directorul gimn. VIRGIL ONIȚIU.

Domnilor și Doamnelor!
Iubite tinerime școlară!

Am impresia, că problemele în jurul creșterii tinerimii au început în anul din urmă să preocupe opinia publică într-o măsură ceva mai mare ca până acum. Faptul acesta trebuie să ne în bucure, nu numai pe noi bărbai de școală, ci pe toți oamenii de bine. Căci ce avem noi mai scump și mai drag în lume decât pe copiii noștri?

A ne interesează de buna lor creștere trupească, sufletească și morală este datorită noastră cea mai elementară, cea mai însemnată, cea mai frumoasă și cea mai plăcută. Și când zic: „a noastră”, înțeleg pe toți oamenii înțerați în lupta vieții: bărbai și femei, tineri și bătrâni!

Acest interes mai viu al publicului mare pentru problemele de creștere a tinerimii mă îndeamnă și mă îndreptătesc să discut aci în fața D-v. a tuturor: părinți, amici ai școlii și ai tinerimii și în fața școlărilor noștri una dintre multele probleme de creștere a tinerimii — o problemă actuală, — care pare a fi ieșit la noi de-odată în primul plan de preocupățiune al cercurilor celor mai largi. Voi să vorbesc de astădată despre miscarea sportivă în raport cu tinerimea noastră școlară.

Leagănul sporturilor este Anglia. De la Englezii a importat Europa întregă sporturile, împrumutând tot dela ei și numele lor.

Sporturile sunt în deele, lipsite de scopuri utilitare-practice, cari pe lângă nota distractivă au și un rost fizic-igienic.

Astfel sporturile în general angajează la o armonică și plăcută cooperare sufletul și trupul și produc în om o plăcere senină, o mărire a energiei de viață, un echilibru sănătos între forțele sufletești și trupești, o înviorare sufletească, o potențare a conștiinței de sine și a simțului de onoare și de demnitate și mai cu seamă o fortificare fizică; ele ne fac corpul ușor, elastic și supus la orice poruncă ce-i vine dela suflet. Pe lângă aceste prețioase foloase cele mai multe sporturi contribuie la dezvoltarea sentimentului social în noi, a simțului de disciplină în împreună-lucrarea socială. Un tînăr agerit prin sporturi știe să comande, dar știe și să se supună; lasat singur, avizat la puterile proprii în situații grele, — el nu-și pierde capul

așa de ușor, ca unul lipsit de educația sportivă, iar în tovarășie cu alții el nu sparge legăturile sociale, ci le strânge și le încheagă.

Iată dar că școala și casa părintească nu pot să-și închidă ușile în fața mișcării sportive, ale cărei valori abia acum au ajuns până la noi, — ci din potrivă trebuie să dea cea mai mare atențiune acestei mișcări și s'o utilizeze cu chibzuință pentru completarea și desăvârșirea creșterii tinerimii noastre.

Interesul pentru sporturi a crescut în toată Europa în raport direct cu înțelegerea tot mai adâncită a rostului igienic în creșterea tinerimii. Igiena pedagogică este azi un ram special de știință și putem zice, că nu este chestiune pedagogică în zilele noastre, a cărei lămurire să nu se întemeieze în prima linie pe legile igienei. Astfel nu e de loc exagerată vorba, că igiena a luat în stăpânire pedagogia zilelor noastre.

De aceea și sporturile întru cât e vorba de tinerimea școlară trebuie să le judecăm mai întâi din punct de vedere igienic și în urmă din celelalte puncte de vedere sufletești și morale.

Vom enunța deci dela început ca principiu, că trebuie să înțezim în prima linie răspândirea acelor sporturi în simțul tinerimii noastre școlare, cari reprezintă o valoare igienică mai mare pentru dezvoltarea lor.

Și dată fiind valoarea igienică a unui anumit sport, — îl vom judeca în urmă și din punctul de vedere al profitului sufleteș și moral pentru tinerimea școlară și numai după aceea-i vom stabili locul ce i-se cuvine între factorii de educație a tinerimii.

Sporturile cele mai potrivite din aceste puncte de vedere sunt acele, cari

- a) nu istovesc organismul fraged și delicat al tînărului în dezvoltare, ci b) îl întăresc, îl desvoaltă, îl fac mai rezistent și mai elastic, — c) cari se cultivă în plin aer și plină lumină (așa dar nu în localuri închise)

d) cari admit o participare numeroasă și cooperativă a tinerilor, ceace lăraș numai așa se poate, dacă

e) nu sunt împreunate cu multă cheltuială, — o condiție însemnată în relațiile de avere a părinților elevilor noștri;

f) în fine toate sporturile, cari au rost pentru tinerimea școlară trebuie să fie ferite de tendența de-a desvolta prestațiuni individuale „bravuroase”. „Championat”-ul și „recordurile” ar trebui să lipsească din dicționarul sporturilor școlare, căci aceste, — cari își au noima lor pentru cluburile speciale sportive ale celor ieșiți din treapta educativă a școlărilor medii, — impun școlărilor încordări corporale enorme, stricătoase și zadarnice, — zic: zadarnice —

căci din 100 de elevi 97 nu vor ajunge nici campioni și nici nu vor bate recorduri și sunt astfel expuși să se distuge și să se lase de ori-ce sport. Nu trebuie să uităm, că școlarii nu au să facă sport pentru sport, ci fac sport pentru a-și completa creșterea trupească sufletească și morală. Prin urmare sportul școlar nu poate fi privilegiul celor puțini înzestrați dela natură cu mușchi mai tari și cu abilitate mai deosebită (candidații campionatelor), ci un mijloc de creștere al tuturor.

Din aceste puncte de vedere trebuie să apreciem diferitele sporturi, când e vorba să le stabilim valoarea lor pedagogică pentru tinerimea noastră școlară: — rostul lor școlar.

Intemeiăm pe aceste premise nu vom recomanda pentru tinerimea școlară:

1) aruncarea de greutate, fiindcă este împreună cu încordări fizice direct stricătoase corpului tînăr și fiindcă este un sport individual, care nu admite participarea cooperativă a masselor de elevi, și dezvoltă direct acrobatismul, microbul cel rău al sporturilor școlare; —

2) bicicleta, ca sport, este pentru partea cea mai mare a școlărilor mai tineri prea istovitoare; prin atitudinea îngârjată a corpului la pedalat se alterează funcțiunea normală a inimii și a plămânilor; — afară de aceste bicicleta este un sport prea costisitor și nesocial;

3) scrima, trânta, boxul, ca sporturi sunt legate prea mult de localuri închise, nu sunt de natură cooperativă, au o notă mult-puțin brutală și direct cultivă „virtuozitatea” individuală, potrivindu-se deci numai pentru „câțiva” în anumite condiții fizice mai tari, iar nu pentru mulțimea școlărilor, — deci ca sporturi generale pentru masele tinerimii școlare nu pot să vină în considerațiune.

Dar să nu mai continui cu această analiză negativă, ci să vedem, cari dintre sporturi se recomandă mai ales pentru tinerimea școlară?

Toți bărbaii de școală, medici și pedagogi sunt de acord, că dintre toate sporturile răspândite azi la națiunile culte, sportul cel mai sănătos, mai potrivit pentru tinerimea școlară, mai fortificator trupește și mai însemnat de suflet este: „das wandern”, cum îl zic Germanii, adică călătoria făcută pe jos și cărându-și cu sine fiecare școlar toate lucrurile de neapărută trebuință la drum — cu indispensabila raniță de turist în spinare.

Călătoriile aceste în forma aceasta încă nu s'au răspândit pe la noi. În Anglia, în Germania și în Austria ele sunt foarte lăgite și fac adevărată plăcere a tinerimii școlare.

Ele se deosebesc de ceace nu-

sim noi de obicei „excursiuni școlare” în genere prin aceea, că se fac aproape exclusiv pe jos, că nu se fac în vederea unui scop deosebit nici sportiv, nici științific, nu au deci nici o țință externă fixă — fiind și rămânând „priebigitul”, „das wandern”, scopul propriu al excursiunii. Școlarii, după împrejurări, sunt înuși să doarmă în liber sub corturi făcute de ei (eventual în case țărănești, în șuri, în fân etc.) și să-și pregătească ei înșiși mâncarea în liber, la focul tot de ei făcut cu lemne de ei adunate. Cu un cuvânt elevii sunt scoși pentru 2—3 zile, chiar pentru 6—8 zile din mediul de viață orășenesc și sunt transportați într-un mediu de viață primitivă nomadă în mijlocul naturii.

Farmedul naturii, nota romantică a acestui trai nomad, bogăția de impresii în aerul liber și curat, pe vânt și pe soare, variația plăcută a locurilor, a drumurilor și a regiunilor, oțelirea mușchilor și a nervilor, agerirea tuturor senzurilor, pe lângă îmbogățirea cunoștințelor topo-geo- și etnografice, și pe lângă cultivarea cameraderiei cu toate virtuțile ei sociale, dezvoltarea spiritului de disciplină și a simțului practic, precum și reducerea exigențelor la un minim necesar, admitând o participare numeroasă și fără multă cheltuială, — iată o serie de factori igienici, morali, intelectuali, sociali și practici, pe cari nu le ofere pentru tinerimea școlară nici un alt sport în belsugul acesta.

Nu e locul aci și nu am nici timpul să fac o analiză amănunțită asupra însemnătății acestor excursiuni școlare. Amintesc numai constatările făcute de profesorul Röder, care a condus mai multe excursiuni școlare de acest fel și a controlat cu cumpăna efectul lor fizic asupra școlărilor. Röder a constatat că toți elevii după o excursiune de 6 zile au crescut în pond și înregistreză chiar un exemplu aproape de necrezut. O elevă, care la plecarea avea 33 kgr., după viața nomadă de 6 zile în excursiunea școlară a ajuns la 37 kgr., iar o altă elevă în același timp s'a ridicat dela 33 kgr. la 39 kgr., adică a crescut în pond cu câte 1 kilogram pe fiecare zi. Hart, Magnus Werner, Hans Spitz și toți igienisții școlari văd în aceste pribegiri cel mai minunat antidot al tuberculozei.

Desvoltarea acestor pribegiri și organizarea lor specifică este „boyscout”-ismul englezesc, „Jung Deutschland”-ul sau „Pfadfinder”-ul german, „pionierii” francezi și „cercețașii”, pe care a se formă și la noi Români. Organizarea acestora, funcționarea lor practică ar trebui studiată la fața locului în strălătatate, dacă e vorba să se facă răsădirea lor cu succes la noi. Și poate că nu peste mult timp voi putea să prezint la locul său un proiect în privința aceasta și să găsim și modul de soluțiune a acestei chestiuni.

Se înțelege, că sportul acesta, care nu este identic cu turistica modernă, își are rostul său în lunile calde de primăvară și de toamnă și în timpul verii.

Pentru iarnă se recomandă ca cel mai sănătos și mai plăcut sport, chiar și pentru elevii cei mai slăbuși de fire, — patinatul, — în rândul al doilea (fiind posibilitatea de afecțiune a organelor de respirație mai mare): săniatul pe teren înclnat.

Dintre jocurile sportive se recomandă toate acele jocuri de pilă (football, oină, lungă etc.), cari sunt împreunate cu multă mișcare, admit o participare mai numeroasă și nu reclamă cheltuieli speciale de montare și de unele multe și costisitoare. De aceea d. ex. jocul de tennis de altfel foarte igienic, nu are rost ca sport școlar la noi.

Dar nu vreau să vă mai obosesc cu expunerile aceste. Am înținut numai să precizez poziția școlii (m'am gândit în deosebi la școlile medii) față cu mișcarea sportivă a tinerimii noastre, mișcare pornită decurând la noi și salutată cu bucurie de toți, — și am voit să dau unele îndrumări pentru toți cari se preocupă de tinerimea școlară, rugându-i să sprijinească mișcarea sportivă a tinerimii școlare și înțelegându-i rostul, să o țină în cadrele juste igienice-pedagogice, prevenind relele, cari în mod fatal se aciuiesc în raza fiecărui lucru bun.

Cu aceste salutând pe toți, cari prin prezența lor au mărit frumseța sărbătorii noastre școlare de azi, le mulțămesc în deosebi acelor foști iubii elevi ai noștri, cari au absolvit acum 10 ani gimnaziul nostru și s'au înfățișat azi aci, ca să-și aducă prinosul de dragoste și venerațiune școlii-mame, care i-a crescut și i-a trimis în lume, ca să sprească și să lumineze. li rog pe ei și pe toți iubii aoșpeși, părinți și amici ai școlărilor noastre, întruniți aci, ca să ne împărțeaască și în viitor de dragoste la noi caldă și să ne sprijinească în silințele noastre continue spre mai bine; iar iubitorii noștri școlari urându-le vacanțe plăcute cu recreațiune completă trupească și sufletească, — declar anul școlar 1913/1914 încheiat.

Instrucțiunea politică a moștenitorului de tron. »Prager Tagblatt» e informat din Viena, că în curând se va începe instruirea în științele politice și de stat a tinerului moștenitor Carol Francisc Iosif. Aceasta e dorința M. Sale. Doi oficiali superiori de stat vor da instrucții teoretice și practice noului candid la tron, atât în ce privește politica externă cât și internă a monarhiei.

Adieri.

E-atăta parfum azi și cântec de crângi, Sub farmecul bolii de vară, Și atăta-i de dulce plânsoarea n tălângi Topindu-se n frângere rară...

O doină se pierde — și altele vin Din codri cu frunțile n soare, Aluneacă fluturi sub cerul senin Cu colburi de-argint pe picioare.

E chiot în aer și plâns de tălângi Și cântec de glasuri virgine, Și-atăta-i de dulce mireasma de crângi Sub farmecul bolii senine.

Plutesc cântărețe, ca dorul pribeag, Prin plopii cu frunza mărunță Din vinete peșteri ies umbre șireag — Și câmpu-i gătit ca de nuntă.

Mirezme, lumină și fluturi — s'alung În șoapte pe 'ntindere multă — Cu brațele n aer stă sufletu-mi, lung, Și cântă, și tace, și-arcuță...

Și-i pare că cerul, sălcămil pe drum, Și codril cu creștetu n ceață Așteaptă gătit pe plaiul de-acum O nouă, o altă viață...

T. Murășanu.

După zece ani...

Braşov, 30 Iunie v.

Am asistat ieri la o serbare duloasă în sala festivă a gimnaziului nostru. Un grup de foști elevi al acestui institut de învățământ, împlinindu-se 10 ani decând au trecut cu succes examenul de maturitate, și-au dat întâlnire sub coprișul școlii lor de odinioară. Veniseră să reînnoască, după o lungă despărțire, legăturile de prietenie de pe băncile școlii, să-și revadă pe profesorii lor de odinioară și să retrăiască clipele din trecut, poate cele mai neuitate din viața lor de până aici...

Tinerii imberbi de odinioară erau azi bărbai în puterea vârstei, oameni cu poziții frumoase sociale: preoți, advocați, medici, profesori etc. Și cum îi vedeam înșiruiți în două rânduri de scaune în sala festivă, simțeam o emoțiune deosebită, căci în acest act al revederii după zece ani vedeam toți cei de față: profesori, părinți, elevi și prietini ai școlărilor, cea mai frumoasă dovadă a recunoștinței lor față de Alma mater, care le-a dat merindea sufletească pe drumul spinos al vieții.

Iar când directorul liceului, emoționat de această revedere, l-a bine-

ventat pe elevii de odinioară, a urcat tribuna din sala festivă unul dintre ei și a adresat cu glas dulos profesorilor lor de odinioară și celor de față următoarele cuvinte de sinceră recunoștință:

„Înainte cu 10 ani am părăsit pragul acestui gimnaziu. Fără să ne dăm seama, fiind privirea noastră aștințită în viitor, ne despărțeam pentru multă vreme. Ceva nedeslușit în sufletul nostru ne șoptea să ne întâlnim din nou peste 10 ani. Peste 10 ani să se întâlnească prietenii — aceasta era de-zece. În mîntea noastră de atunci nu se lămurise altceva, decât o întâlnire a prietenilor și colegilor de școală.

Timpul zboară. Astăzi după 10 ani ne întâlnim din nou, aceiași, cei vechi, și totuși schimbați față de trecut. În focul curățitor al celor 10 ani s'a lămurit înaintea ochilor noștri aurul curat din peatra sură; din acel ceva atrăgător, dar nelămurit, aducem astăzi sentimentele noastre de devotament și dragoste pentru slujitorii acestui altar de cultură; devotament și dragoste care ne-a adunat din nou aici.

Suntem copii cari se reîntorc la vatra părintească. Ce pot ei spune în acest moment? Că au umblat prin lume și prin țară... și că n'au mai găsit în alte locuri iubirea ce au simțit-o în această casă? Să spunem că staturile ce le-am primit aici, povețele și merindea de drum, ce am primit-o în

acest loc, ne-a îndreptat pașii până acum și ni-l îndreaptă cel din viitor? Că noi simțim binefacerile acestei școlii etc. Da... de ce le-am spune acestea, când știm că prezența noastră în aceasta zi și în acest loc mărturiseste pentru noi destul de răspicat. Cine se reîntoarce acasă, nu se reîntoarce cu sufletul gol.

Și mai e un lucru prea natural ca creșterea de acasă să o ducă omul cu sine în tot locul, și să se ajute de ea la tot locul. Cine bea din urmă de lup să face lup, cine bea din urmă de cerb să face cerb, și noi am beat din apa vie a acestui gimnaziu și nu puteam să fim alt ceva decât ce suntem astăzi.

Gândul nostru zboară cu 10 ani mai înainte. În bănci, ascultam lecțiile, și cu ochii aștințiti la carnetul ce-și roscoala file-e, puneam la cântar bună-tatea sufletului care-și purta ochii deasupra numelor noastre. Avăsem și noi anumite judecăți și păreri, și vorbiam despre „prietinici” și „dușmanici”. Și iată astăzi după zece ani sunt cristalizate părerile noastre de atunci, și nu vedem decât cristale de binevoitori și prieteni desinteresati. Și dacă acum 10 ani am făcut legături să ne întrunim noi de noi, colegii, venim acum să vedem binevoitorii și prietini desinteresati, cari sunt foștii noștri profesori. Lor le este închinată ziua de astăzi.

Munca nerăspălmătită am dori să aibă răsplata acestei zile! Se zice, că a fost, — ca în toate

poveștile, — un împărat; și împăratu a avut o grădină împărătească cu pomi și arbori de tot felul, de-ți era mai mare dragul să o privești. Grădinarii curții domnești îngrijau grădina; săpau în jurul pomilor. Și, cum rădăcinile erau prea la suprafață se răreau și tăiau rădăcinile, — și cum ramurile erau prea lungi, și s'ar fi împledecat una pe alta în creștere, au luat foarfeci și au retezat vârfurile. Grădinarii erau învățați și știa cum trebuie să fie grădina mai târziu. Și cum ori ce rană doare, se vâitau ramurile și rădăcinile și nu vedeau nici un folos, ce ar putea urma din clungările lor.

»Voi să ne fiți mulțămitoare că vă îndreptăm crengile spre lumină și rădăcinile spre afuzimici. — au zis grădinarii.

»Pe voi vă plătește împăratul pentru munca voastră», au răspuns arborii grădinei. »N'avem de ce să vă fim mulțămitori!»

Grădinarii simțeau, că la aparență, s'a spus un adevăr, dar munca lor, truda lor de zile și nopți era nerăsplătită, și în gândurile lor să mângăiau cu îndeplinirea conștiințioasă a datoriei lor. Mângăierea lor este ceea ce nu se poate plăti cu bani.

Povestea va fi încă lungă și tălcuirea ei e ușoară, nu o mai încercăm aici; pentru noi ajunge.

Noi am venit astăzi la grădinarii noștri. E oare suficiență prezența noastră să exprime tot ce am dori; va

Hartwig...

Subit, pe neașteptate, la fel și aproape în același timp cu marele său dușman politic, arhiducele moștenitor Franz Ferdinand, s'a stins la Belgradul Serbiei ambasadorul de acolo al Rusiei: **Hartwig**.

Crescut în școala energică a unor diplomați de talia unui **Ciari-kov** și **Ignatieff**, ambasadorul **Hartwig** a știut să-și păstreze loc de frunte în concertul diplomaților europeni și poate primul loc în diplomația Rusiei.

Apreciate fiind la Petersburg aceste calități geniale ale lui, el a fost trimis tocmai acolo, unde i-s'a simțit mai adânc lipsa, la Belgrad, pentru ca să pregătească terenul pentru realizarea visului, de care dela **Petru Cel Mare** până în ziua de azi nu s'a vorbit atât de mult, ca acum.

Și **Hartwig** și-a păstrat locul cu cinste pentru ai săi. Timp de șase ani, cât a stat la Belgrad el a știut produce în opinia publică sârbească — oficială și neoficială — mai multă antipatie față de tripla alianță și mai ales față de Austro-Ungaria, de cât însuși faptul anexării provinciilor bosniace.

Moartea neașteptată a acestui diplomat iscusit a pus Rusia într'o dilemă din cele mai complicate. Căci e foarte greu să găsești o putere disponibilă, care să o așezi fără îngrijorare în locul lui **Hartwig**.

Impresia morții a fost în Belgrad și în întreaga Serbie, care l-a iubit de fapt pe defunct, de-a dreptul stupefiantă. Nimeni nu credea, ca tocmai în aceste zile de mare importanță pentru istoria Serbiei să se stângă atât de repentin cel mai fervent apărător al intereselor slave.

Insuș regele **Petru** își va întrerupe vilegiatura pentru ca să poată fi de față la înmormântarea energicului său sfetnic, înmormântare, care se va face ca cele mai mari pompe civile și militare.

Întreagă Serbie a îmbrăcat doliu. Ziarele din Belgrad au apărut în ediție specială îndoliate anunțând moartea marelui protector. Deosebiți șefi de partide și politicieni se declară cu cea mai mare recunoștință despre opera defunctului. E interesantă și semnificativă declarația făcută de **Ladislau Popovici**, șeful partidului progresist sârb, care a exclamat cu lacrimi în ochi: „Diplomat mai popular, ca **Hartwig** nu a existat și doar nu va exista. El a fost cel mai înflăcărat luptător pentru idealul slav și destinul ni l'a răpit chiar atunci, când a fost doar cea mai mare lipsă de mintea sa genială și de simțitoarea sa inimă slavă”.

Dăm mai jos câteva amănunte referitoare la moartea subită a popularului diplomat.

Hartwig suferea de mai mult timp de boală de inimă, dar această boală se manifesta mai mult cronic. Alături seara s'a prezentat la baronul de **Giesl**, ambasadorul monarhiei la Belgrad, cu care **Hartwig** trăia în cele mai bune relații de pretinse personală. Scopul acestei vizite a fost să desminte unele șvonuri, ce se lăfșeau pe seama lui

putea oare să exprime îndeajuns dragostea și recunoștința noastră cea mai profundă?

Dar avem obligații și față de acest institut și așa el doilea rost al venirii noastre, e promisiunea ce o facem acum: de a sluji toată viața noastră cu credință pe împăratul, din a cărui filieră se plătesc grădinarii și această frumoasă grădină: gimnaziul nostru.

Doamne ține grădina aceasta și pe grădinarul ei!

Cel ce a rostit aceste cuvinte a fost inimosul director al școlii rom. civile de fete din Arad, dl **Victor Stanciu**. Profesor, elev și întreg public de față au făcut ovațiuni călduroase oratorului simpatic și colegilor lui, ale căror sentimente au fost tălmăcite cu atâta gingașie duioasă.

că nume ar fi dat un dîneu în ziua înmormântării arhiducei **Franz Ferdinand** nerespectând dolii oficial.

Hartwig a protestat energic în contra acestor șvonuri — după cum declară baronul **Giesl** — desmintându-le.

În decursul conversației **Hartwig** face un gest ducându-și mâna la inimă, ca și cum ar voi să protesteze și cu mimica în contra acelor șvonuri. Baronul de **Giesl** a considerat ca natural acest gest, dar văzând că dânsul rămâne mai mult timp în acea poziție se pleacă spre el și vede, că **Hartwig** căzuse deja în nesimțire.

Imediat și-a chemat într'ajutor soția, pe care lăsându-o cu bolnavul, el a plecat după medic și să încunoștințe despre incident pe doamna **Hartwig**, fiica ambasadorului.

Pe când au sosit aceștia însă, n'au putut, de cât să constate moartea.

Soția lui **Hartwig** era într'o călătorie spre **Constantinopol**, unde a primit îngrozitoarea veste a morții soțului său.

Serviciile funerare se vor face cu cea mai mare pompă în prezența regelui, a cabinetului sârb și întregului corp diplomatic din Belgrad.

După ceremoniile înmormântării corpul neînsușit al lui **Hartwig** va fi transportat la **Petersburg**.

Tace și face.

Noi zicem iară și iară!

În **Budapesta Hirli**, de **Sâmbătă** dăm iarăși la loc de frunte de un articol cu titlul de mai sus, plin de perfidii și care ne arată din nou mentalitatea incurcată a **imperialiștilor** maghiari, în ce privește popoarele din Balcani. Natural că ziarul aduce în legătură aceste popoare cu naționalitățile de la noi, în deosebi cu **Sârbi** și **Români**.

Articolul deplânge Turcia, care a căzut jertfă, fiindcă Sultanii au stors popoarele Turciei, și-au uitat să **întărească pe Turci și au lăsat să se desvolte prea liber naționalitățile**. În urma acestei nopășări s'a desființat de la Turcia România și statele slave, până la Albania. Cauza e, că **Turcii n'au observat întărirea și consolidarea propriilor lor popoare**, și nu numai n'au cercat să le **astmizeze**, dar le-au respins cu îngâmfarea cultului lor religios de la o amalgamizare.

Adecă popoarele creștine au ieșit de sub jugul turcesc, nu pentru că au fost supuse persecuțiilor și celei mai barbare opresiuni, ci din cauză, că li s'au dat prea mare libertate.

E bine să fixăm aceasta absurditate falsă, pentru că **imperialiștilor** li bazează pe ea concluziile ce urmează.

După catastrofa Turciei — zice el — vin acum **Slavii** și declară că **Austro-Ungaria** a apucat pe calea Turciei. Și **Slavilor** le ține isonul și o parte a pressei occidentale. Suntem acuzată, că înținem în lanțuri naționalitățile, le închidem calea culturii și le eschidem de la drepturi.

Și la aceste exclamări cu o emfază ticăloasă:

— Așa dar, noi oprimăm naționalitățile.

Apoi revine asupra pericolului închis în care se află Ardealul. Nu este zi, în care să nu vie știri despre acte agitatorice din Ardeal. (Ne mirăm că nu aduce ca exemplu de **agitatie** cazul de la **Deval**) Ia apoi la rând pe **Sârbi**, și se întreabă, cum pot fi oprimați când aceștia au bogății și mari fonduri culturale? (Pare că le-au creat sub sistemul actual ungar?) Să mai dimită și la reproșul obraznic, ca România n'a dat drepturi politice locuitorilor din Cadrilater. Dar **Austro-Ungaria** a investit cu astfel de drepturi pe **Bosniaci** îndată după ocupație? — întrebăm noi.

După asemenea aberațiuni mășcate și debitate fals cu intenție premeditată, ajunge la concluzia că: **bunătatea prea mare poate fi un păcat neexcuzabil și liniștea turanică este un blăstăm turanic**.

Așteptăm să se ivească acel ungar, cari nu vorbesc dar lucrează tăcând. Ca naționalitățile: tace și face. La sfârșit declară că **«slavii» turancii** vor răbuna pe cei trei orlani, ca odî

niară, când au mântuit **imperiu** cu vitam et sanguinem.

Iată un tablou caracteristic de gândiri suride ale oligarhilor maghiari. Ideile aceste le-am auzit de-atâtea ori. În sus mărturisirea de **dinasticism**.

De la cine?

Dela acela, cari de atâtea ori au luptat contra dinastiei și la 1848 au și detronat-o. Și în jos, față de naționalități, amenințare cu furor turanic.

Astfel de sfaturi dau ziarile șoviniste feudalelor înșetri grandamoni, dar neputincioși. Numai se grijească acești mici **«Sultani»** feudali, să nu-și frigă ghiarele turanice.

(sm.)

Evenimentele din Albania.

Principele cere bani și trupe.

Ziarul **«Corriere della Sera»** află din **Durazzo**, că principele **Wilhelm** a chemat la sine pe toți reprezentanții **Futerilor**, cărora le-a comunicat, că nu dispune de suficiente mijloace pentru reprimarea răscoalii și l'a rugat să intervină la guvernele lor să-i acorde trupe și bani.

Diplomații au răspuns, că nu pot da un răspuns definitiv, la care principele a spus, că, dacă cerea lui va fi respinsă, în **domnia albaneză va surveni o schimbare inevitabilă**.

Un proiect de pacificare.

Fostul ministru președinte al guvernului provizoriu albanez **Ismail Kemal bey** crede, a putea pacifica Albania prin sistemul cantonar.

După proiectul lui **Ismail Kemal bey**, catolicii din nordul Albaniei până la râul **Met**, ar fi puși sub ocrotirea lui **Freng Bic Dod**, mahomedanii dela râul **Met** până la **Skumb** vor fi puși sub ocrotirea lui **Essad pașa**, toșkil dintre **Skumb** și **Tepelei** sub **Ismail Kemal bey**, iar ortodocșii sub aceea a lui **Zografos**.

Situația disperată din Corița.

Prefectul din **Corița** a adresat ministrului de interne albanez telegrama următoare din **Berat**:

Adânc consternat vă comunic, că orașul **Corița** e de două zile în mâinile dușmanilor, în urma cooperării rebelilor cu trupele regulate grecești, cari au bombardat orașul în continuu. Am ajuns aci cu funcționarii prefecturii și 300 persoane, care s-au distins printr-un sentiment patriotic deosebit. Populația din **Corița** fiind de 50.000 de persoane se teme grozav de atrocitățile grecești și fuge în toate direcțiunile și se găsește în cea mai neagră mizerie. Luați măsurile trebuincioase spre a ne ocroti în contra pericolului, care ne amenință din nou; armata greacă înțează răspândind pretutindeni măceluri și incendii.

Campania pressei sârbești.

Cu tot demersul iminent al Monarhiei austro-ungare pe lângă guvernul **Sârbei** pentru împedecarea continuării agitatorice din Ardeal. (Ne mirăm că nu aduce ca exemplu de **agitatie** cazul de la **Deval**) Ia apoi la rând pe **Sârbi**, și se întreabă, cum pot fi oprimați când aceștia au bogății și mari fonduri culturale? (Pare că le-au creat sub sistemul actual ungar?) Să mai dimită și la reproșul obraznic, ca România n'a dat drepturi politice locuitorilor din Cadrilater. Dar **Austro-Ungaria** a investit cu astfel de drepturi pe **Bosniaci** îndată după ocupație? — întrebăm noi.

Ziarul **«Politica»** continuă cu publicarea injuriilor grosolane în contra membrilor casei imperiale austro-ungare. **«Balkanska»** atacă poliția din **Serajevo** spunând între altele: Ultimele zile ale **Romei**, și ale **Turciei**, amintesc situația actuală a **Austro-Ungariei**; Europa care s'a ocupat acum în urmă de **«omul bolnav»** pe **Bosfor**, ar trebui să se ocupe și de **«omul bolnav de pe Dunăre»**.

«Trgovinski Glasnik» spune că politica austro-ungară e nedreaptă, barbară și demnă de leznici și că trebuie să fie pentru poporul sârb un aversivament că nu trăiește într'o monarhie civilizată și că trebuie să fie mereu gata să se apere în contra tâlhăriilor guvernului.

«Stampa» a publicat o scrisoare deschisă către primarul din **Serajevo**, acuzându-l de a fi instigat prin proclamația sa către croați și mahomedani să jefuiască și să măcelărească pe sârbi.

»Timpul nu e departe, — zice

acest ziar, — când sârbi, care au rupt jugul turcesc și pedepsit pe bulgari vor cere socoteală și primarului din **Serajevo**.

În fine ziarul **«Pravda»** într'un articol cu titlul **«Bocotul șpanilor»** invită populația sârbească să boicoteze stabilimentele austriece din **Belgrad** precum și mărfurile austro-ungare.

Delegațiunile. În ultimul consiliu ministerial comun ținut zilele trecute în **Vienna**, s'au discutat și preliminarele diferitelor ministere comune, cari au să fie prezentate în delegațiuni. Se crede, că delegațiunile vor fi

Cestiunea țărănească în România.

de al. Ia ni.

— Urmare. —

Lupta mare începu după unirea definitivă a principatelor și deschiderea primului parlament al României.

Discuția în adunare începu la prezentarea proiectului comisiei centrale dela **Focșani**, care nu aducea nici cea mai mică îmbunătățire situației țărănilor. **Barbu Catargiu**, primul ministru, unul din cei mai mari oratori ai românilor, principi **Grigore Sturza** și **Dimitrie Ghica**, care pentru a se realiza unirea principatelor renunțase la domnie, apărară cu toată puterea și cu asentimentul camerei proiectul comisiei centrale din **Focșani**, care menținea toate privilegiile ce clasa proprietarilor acumulasă de veacuri.

Pentru țărănimă obijduită nu s'a ridicat decât glasul unui singur deputat **Mihail Kogălniceanu**.

Acesta pronunță două minunate discursuri în adunarea dela 1862, în cari arată vechilul drept originar al țărănilor și necesitatea imediată de a salva poporul dela țară din sclăvia seculară.

»Țăranii — spunea **Kogălniceanu** în acea adunare — nu sânt proletari, nu sânt salahori, nu sânt simpli chiriași pe moștile noastre. Ei au dreptul de a locui de a se hrăni pe moștile noastre. Ei sânt uzufructuarii pe anume câștigi de pământ hotărâte de lege, și înșingându-și în totul sau chiar în parte de pe aceste pământuri lucrute de ei de sute de ani, stropite și rodite cu sudoarea, ba chiar adesea cu sângele lor, am face cea mai mare strâmbătate a secolului, o strâmbătate și mai mare decât acela, când populațiunea rurală s'au fost redus la robia rumâniei sau a vecinătății.

Așa răspundea **Kogălniceanu** autorilor aceluia proiect care creia o mare proprietate lăsând întreaga țărănimă proletară.

Art. 2 din proiectul legii amintite spunea:

»De acum înainte locuitorii cultivatori se vor înțelege de-a dreptul cu proprietarul respectiv pentru toate lucrurile de hrană, de fână și de pășune ce vor avea de trebuință în formă obișnuită pentru tocmeli».

Aceasta nu erau decât depozitarea de drepturile pe care Regulamentul organic însuși le recunoștea țărănimii. Și știm foarte ce-a însemnat pentru țărănimă din principate acel regulament. Acest proiect de lege era o nedreptate monstruoasă, și menținea nu numai dijma urcată și clasa sporită, dar chiar toate angaralele și obligațiile care nu erau de natură contractuală, ci fuseser impuse țărănimii prin forță și violență. O dispoziție a acestui legi proclama ca **nici o legiuire, nici o măsură administrativă, nu va putea interveni pentru a regula cu chipul de autoritate, asemenea tocmeli**. Pur și simplu se dădea proprietarilor de moșii un drept absolut asupra țărănilor.

Kogălniceanu luptă singur ca un uriaș contra unui balaur cu 100 de capete.

Pentru a arăta cum se necoțeste istoria țării și adevăratele drepturi ale boerilor asupra pământurilor, precum și dreptul real de folosință al sătenilor deschidea hrisevul din 28 Decembrie 1794 al domnitorului **Mihail Suțu** care spunea:

»Când locuitorilor dela un sat, nu le va fi în destul moșia aceea unde șed, ca să are în destul și să facă fînățe, dator să fie vornicul satului, să meargă să se arate la ispravnicul ținutului, și ispravnicul făcând cercetare, de se vor încredința cum că cu adevărat nu au loc în destul pe moșia unde șed, de arat și de fânățe, să caute pe alte moșii, cari se mărginesc, și prin știința stăpânului aceluia moșii, să le dea o bucată de loc de-o parte, cât le va fi în destul pentru trebuințele lor, unde să nu facă stricăciune stăpânului moșiei și să-i poată are unii lângă alții și să le ia stăpânul numai dijma, iar cu clacă sau cu altele să nu-l supere, și pe pământurile ce le vor ara locuitorii

convocate în sesiune la toamnă, în **Vienna**. Aceasta probabil e dorința guvernului ungar, deoarece anul viitor se face campania electorală în **Ungaria**, după noua lege electorală și guvernul ar voi să fie liber de alte lucrări și să se poată dedica numai mișcărilor electorale.

Noul nostru ambasador la Berlin. Din **Berlin** se anunță, că prințul **Gottfried Hohenlohe**, noul ambasador austro-ungar, a sosit acolo și imediat a vizitat pe contele **Sögyeny Marich**, ambasadorul austro-ungar demisionat din postul său.

atât pe moșia unde șed, cât și pe locul ce li se va da pe moșia megieșă luându-și și stăpânul moșiei dijma obișnuită, să nu fie volnic a le lua pământul, până când nu-l vor lăsa singuri de vechi. Iar când vor vedea pe vre-un stăpân al moșiei îndărătnic și nu va voi să le dea loc de arat, pe unul de acela, ori de ce stare va fi, să nu-l îngăduiască, ci să-l facă să înțeleagă a le da locul de arat cum și de coșit.

Acest hrisev este de o mare însemnătate pentru înțelegerea chestiunii proprietății funciare din România. Din acest hrisev se vede că chiar în preajma secolului XIX, domnitorii țării însăși confirmă că țărăniile aveau un drept absolut de folosință pentru arat și fânățe pe locul aceluia și dacă satul întreg nu se putea îndestula putea căuta pământ prin apropiere. Că țărăniile aveau dreptul asupra pământului, este destul de precis, deoarece **Vodă Suțu** vorbește nu de proprietarul moșiei, ci de stăpânul moșiei, adică de urmașul acelor județi, cărora primi domni le acordase județii sau conducerea satelor în schimbul dijmei și clăcel acelor cari posesau pământul. **Vodă Suțu** arată că stăpânul să nu fie volnic a le lua pământul.

Să reviu la lupta pe care **Kogălniceanu** a dus-o contra proiectului comisiei centrale din **Focșani**.

După ce a epuizat toate argumentele de drept, a făcut un apel plângător la umanitatea și patriotismul reprezentanților clasei boeresti:

»O, fie-vă milă de trei milioane de țărani cari cu femeile și cu pruncii lor, deși ținuti afară și departe de debaterile noastre, au ochii ațânți asupra dealului **Mitropoliei** ca asupra soarelui mântuitor, și vă întind mâinile.

»O, nu dăruiați brazda de pământ trebuitoare hranei țărănilor. Gândiți la durerile, la patimile, la lipsurile trecutului lor. Gândiți la originea averilor Dvoastră. Gândiți că cea mai mare parte o datoritiți muncii și sudoarei lor.

»Aduceți-vă aminte că atunci când era ocupațiunea străină, mulți din noi trecam hotarul, iar țărăniile rămăneau și ne păseau moșile și ogorul. Închipuți-vă care era starea nenorocitorilor noștri țărani în aceste triste timpuri! Aduceți-vă aminte că ei și cu însuși femeile lor adesea au fost reduși la starea de vite, înjuțați la carele muscălești, și că oasele a mil de țărani români până azi înălțesc câmpurile **Debrogei** și ale **Bulgăriei**. »O! fie-vă milă de țara noastră.

»O! de ce nu s'ar ridica dintre dvoastră vre-un urmaș al vechilor **Domni** români pentru ca să se pule în capul reformei!

»O! dacă Dumnezeu și-ar face milă de această țară și și-ar îmblâni inimile cele împietrite!

»O! de ce nu am elocvența trebuitoare, pentru ca glasul meu să poată triumfa de ideile egoiste, de friclile cele neînțeleamite, de interesele meschine, și să izbutim ca această mare și națională chestiune să se hotărască nu prin lupte, nu prin majoritate, ci prin primirea tuturor, prin unanimitatea parlamentului român. De s'ar face aceasta, ce glorie ar fi pentru clasele bogate și inteligente ale țării, ce renume pentru adunarea legislativă, și cât de sus am ridica națiunea noastră în ochii Europei.

»Și din contră, ce rușine, ce decadență pentru noi, când am dovedi străluciri ce nu avem putința de a fi, de a ne ridica la înălțimea misiunii noastre, că în mâinile noastre era să întărim România, și că noi am îngropat-o de vie; căci neorocind trei milioane de țărani, nenorocită va fi țara noastră și moartea va fi România, când la această chestiune noi legiuitorii ei, am da pilda strâmbătății și a nelegiuirii!

»Si să nu credem că prin un vot al nostru am îneca pe vezi dreptul țărănilor. Nu Domnii dreptatea nu pierd, ca trupul lui **Cristos** ea se va îngropa, dar tocmai ca și **Cristos-Dumnezeu** ea va învia.

Ce pagină de sublimă elocință, ce iubire de țară și de dreptate, ce dragoste de țară.

Totuși inimile au rămas împietrite și proiectul comisiei centrale din Focșani s'a votat cu 60 voturi pentru și 35 contra.

Domnitorul Cuza nu putu sancționa consfățirea nedreptății și sugrumarea țărânelor române și legea votată de parlament nu fu promulgată. Cuza pregătise lovitura de stat. La 12 Octombrie 1863 acordă guvernului lui Mihail Kogălniceanu.

In noul mesaj domnesc Cuza spune Parlamentului:

»Proiectul de lege rurală votat de onorabila adunare în sesiunea din 1862, nu l-am putut sancționa, fiindcă el nu corespunde la condițiile de îmbunătățire a soartei muncitorilor de pământ garantată lor prin art 46 din Convențiunea încheiată la Paris la 19 August 1858.

(Va urma.)

Controla învățământului popular.

Problema învățământului popular a preocupat totdeauna cercurile bărbăților de școală. Este pe deplin constatată astăzi, că progresul și fericirea popoarelor, depinde în mare măsură de la sporul ce se face în învățământ, de la creșterea religioasă ce se dă astăzi tinerii generațiuni. Fiecare popor își dă azi silință a ajunge la un grad cât mai înalt de cultură ca astfel să-și poată asigura un loc de cinste între celelalte popoare. Să ține de datorința statelor ca ele să-și aibă reprezentanții culturii generale, la un nivel științific cât mai înalt. Emulațiunea aceasta nu poate să lipsească, căci în atare cazuri statul, care ar neglija acest fapt, ar comite pe de-a ntregul crima indiferențelor și lășății.

... Învățătorii populari sunt, azi, pulsul mișcărilor noastre culturale. Știm cu toții, cei cari suntem puși în serviciul poporului, că acești pioneri ai culturii naționale, până mai ieri alaltaieri, era o canitate neglijabilă. La poporul nostru așa erau considerați. Dar timpul le schimbă toate. Dacă este apreciată cugetarea învățătorului, Feuerbach, care zice, că »cu cărțile e ca și cu fecioarele. Tocmai cele mai bune și mai vrednice rămân mai mult timp la o parte. Dar la urmă tot vine cineva, care îl recunoaște valoarea și o scoate din întunecul ascunzătorii la lumina unui frumos cerc de activitate. Asemenea au fost și învățătorii români. Au rămas mult timp la o parte, dar a trebuit să vină cineva care să le recunoască adevărata lor valoare, scoțându-i din întunecul la lumină. Acel cineva a fost timpul, necesitatea timpului.

... Este natural, că asupra oricărei activități, oricărei întreprinderi omenești, trebuie să se exercite un control oarecare. Așa și învățătoria trebuie să-și aibă organele sale de control. Până în anul 1907, trebuie să recunoaștem, că controlul învățământului popular era prea lax. Chiar învățătorii ridicau plângeri asupra acestei împrejurări. Ei adeseori erau lăsați ca o minge în voia jocului.

Acum am scăpat de această dreaptă tânguire. Vom da aici locașii vizitatorilor de școală, al căror număr, astăzi este destul de bogat. Școalele românești au în locul întâi pe profesorii și profesori, al doilea pe profesorii de școală, pe revisorul școlar confesional, apoi localii ca directorii școlari în cele mai multe comune, apoi inspectorul școlar al comitatului, vizitatorul de școală (skolafelügyelő), supraveghetorul școlar (skolafelügyelő) și acum intrând în vigoare reforma administrativă, proiectul III de lege, capitoul II și § 7, spune între altele, că »japannai (prefectul) supraveghează toate asilele de copii și școlile elementare ajutoare pe teritoriul comitatului, precum și toate instituțiile culturale.

Fișpanul care până aci să mărginea a reprezenta puterea în comitat, de aci înainte va veghea și asupra învățătorilor și asupra marelui normal al învățământului. În legătură cu reforma administrativă, învățătorul va mai avea încă și alți controlori sau porunci. Despre cercul lor de activitate vorbește § 88 și 89, unde amintind despre comisiunile cercuale (járás bizottság) se spune, că președintele lor va fi fișgabirul (primpretorele). Cercul de activitate al acestor comisii îl regulează § 91 în punctele 11, 12, 13 și 14. Aceste comisii supraveghează toate instituțiile de învățământ și în special școala populară, tot asemenea supraveghează și meseul învățământului. Primpretorele face apoi raport la comisiunea administrativă. Evident deci, că prefectul comitatului și primpretorele oricând pot controla pe învățător, având putere a raporta favorabil sau nefavorabil despre activitatea învățământului și mersul învățătorului.

In trecut aveam 2 vizitatori de

școală, acum avem 8. Bietul învățător la care va și să facă față mai întâi șapoi? Căci nu vor fi rari cazurile când unul dintre vizitatori vor fi mulțumiți cu învățătorul și sporul făcut în învățământ, iar alții pot discuta totul cu învățătorul a lucrat cu multă sudoare. Nu trebuie să fim profeti, dar prevedem de pe acum nuanțele de divergență ce să vor ivi între unii și alții. O mângâiere însă trebuie să aibă și învățătorii și anume: nu se vor mai putea tângui, că controlul învățământului, în viitor, va fi prea lax.

De sub lespezea paragrafilor severi, vor eși încetul cu încetul tot mai multe îngrijorări pentru viitorul școlii române și interesele ei vitale.

Ghimbășanul.

ȘTIRI.

— 30 Iunie 1914.

Alte procese de presă. Joi, în săptămâna trecută, un ofițer al poliției din Arad, însoțit de doi detectivi, s'a prezentat în redacția »Românului», unde a făcut o perchiiziție pentru aflarea manuscrisului articolului »Sfârșitu-s'au» (apărut în 29 Aprilie în acel ziar); apoi în redacția »Poporului Român» pentru articolul »Răstignitu-i-au pe martirii credinței românești din Sătmar». Ambele articole se referă la procesul Moffinenilor și sunt încredințate pentru »agitatie» și preamărirea crimei.

Negăsind însă manuscrisele articolelor, ofițerul de poliție a dresat redactorului responsabil al ziarului, obicinuitul proces verbal.

Dr. N. Băilă, apreciatul nostru artist dramatic, ne comunică că seria de reprezentații teatrale care avea să înceapă în curând sub conducerea d-sale, a fost amânată, din anumite cauze, până pe primele zile ale lunii August.

Excursioniștii români în Viena. Din Viena ni se scrie: Un grup de excursioniști, compus din ziaristi, profesori, medici, ingineri și alte notabilități din România, cari au vizitat capitala Austriei, au cercetat în urma invitațiunii primarului, și primăria orașului, unde dl. M. Georgescu a rostit, în numele excursioniștilor, un discurs, pe care l-a încheiat cu cuvintele: Trăiască Austria! Trăiască Viena!

I-a răspuns primarul orașului, dl. Weiskirchner, salutând pe oaspeții cu un discurs, în care a spus între altele, că Viena care a păstrat stăția ani simplită atât de vii pentru România și capitala ei, vede cu cea mai mare bucurie vizita cetățenilor români. Simpatia caldă manifestată cu prilejul vizitei pe care fostul primar al Vienei Lueger o făcuse la București, — a spus primarul — există încă neclintite atât în Viena cât și în partidul creștin social. Oratorul și-a terminat discursul, exprimându-și dorința ca să văză raporturile între Viena și București devenind din nou vii, deoarece Viena are cel mai mare interes în prosperitatea națiunii române și nutrește o vîle convingere în glorioasă dezvoltare a regelui român. Cu cuvintele: »Trăiască România», roștite în românește, și-a terminat apoi discursul.

Weiskirchner a mai spus că, ar avea o deosebită fericire, dacă ar putea ca în toamna viitoare să întoarcă această vizită.

Reîntoarcerea principesei Elisabetha Se anunță din Sinaia că alaltaieri a sosit acolo A. S. R. principesa Elisabetha, care după cum se știe, se întoarce din călătoria făcută în străinătate, unde a fost pe rând oaspe al Curții regale spaniole și al Curții imperiale germane.

Reuniunea învățătorilor români sălăgeni își va ținea a XLIV-a adunare generală ordinară la Jibou în ziua de 5 August n. 1914 și invită la această adunare membrii și pe toți cari se interesează, sprînjinesc și sunt binevoitorii învățământului popular.

Ginștea bulgărească. Sub acest titlu »Universul» publică următoarele: »Este știut incidentul dela granița româno-bulgară, în care grănicerii bulgari au împușcat pe soldatul român Zulec, și asupra cărui incident s'a orânduit o comisiune româno-bulgară de cercetare.

Agencia telegrafică bulgară, referindu-se la tristul incident, a umplut presa europeană cu o știre interverțită, prin care afirmă că un soldat român a împușcat p'un bulgar, că soldații români provoacă mereu incidente de frontieră.

Vecinii bulgari se joacă d'a omorătorii, și ne-aruncă nouă necinstea ce și-o fac prin apucăturile lor săl-

batică. — Sperăm că guvernul va și să demască urâtul joc, precum va înfrâna și relele porniri ale acestor vecini.

Invenția d lui P. Simțion. După terminarea conferinței revizorilor experți, ținută din prilejul adunării generale a »Solidarității», s-au făcut din partea d-lui Petre Simțion niște interesante demonstrații foarte reușite, cu conșcutul aparat pentru aflarea intereselor inventat de d-sa. Experiențele făcute în fața revizorilor experți și altor reprezentanți ai diferitelor bănci au dovedit pe deplin practicabilitatea aparatului, așa că — după cum scrie »Rev. Ec. — un inimos director al unuia din băncile noastre, străzându-se și apreciând importanța aparatului, pentru toate cercurile, cari au de făcut calculațiuni de interese — s-a declarat gata a sta materialicește și moralicește în ajutorul inventatorului P. Simțion pentru finanțarea aparatului său. După informația revistei amintite, numitul domn împreună cu d-l Simțion, vor pleca, în curând, în țările din Apus ale Europei pentru a valoriza invenția.

Un ospăț al moșnegilor. Primăria unui oraș, Montluçon, din Franța, a aranjat un ospăț, la care a invitat 25 de perechi de octogenari și monagenari, cari prin numărul anilor lor reprezentau numai 40 de secole. În timpul mesei, care a fost prezidată de decenul fierarilor din Franța, Louis Coulon, de 89 de ani, un bătrân respectabil cu barbă albă și lungă de 3 metri și ceva — a domnit o animație de n-ai fi crezut că se pot avânta până la atâta plețele cărunte.

»Sunt greu bătrânii de pornit, »Dar de-î pornești, sunt greu de-oprit»

Și s-au pornit — după masă — bărbogii convivi, într-o horă, pe care o învărtiră în chiu și voie bună cele 25 de perechi încărungițe, până când picioarele scandalizate de nereșpectul arătat față de povara suportată de ele atâta zile de zile, au »declarat grevă» și le-a tăiat moșnegilor chieful de joc.

Aeroplanele în armata germană. Statul major al armatei germane a hotărât ca în viitoarele mari manevre de toamnă să pună un mai mare pond pe organizarea militară aeriană, folosindu-se mai mult de serviciile aeroplanelor. În scopul acesta aeroplanele vor înlocui cu totul serviciile de cercețel ale cavaleriei la corpurile, în cari vor fi organizate serviciile de escadrile aeriene.

Central-Univers din Brașov și Tara-Barsei

Incheierea anului școlar

s-a serbat eri la școalele noastre secundare cu deosebită solemnitate în prezența unui public ales și numeros. O mare bucurie a pricinuit tuturor celor de față, dar cu deosebire profesorilor școlarelor noastre, prezentarea la serbarea încheierii anului a unui grup mai mare din foștii elevi ai școlilor din promoțiunea anului 1904.

Dintre aceștia au fost de față d-nii Dr. Nicolae Boer, avocat Șercala. Matei Boer, funcționar în ministerul de agricultură în București, Dr. Adam Iancu, medic în Torcașu-mare, Candid Muștea jun. Învățător și diacon Brașov, Ioan Nan, preot în Râșnov, Dr. Romul Oltean, adv. Zărnești, Victor Stanciu, directorul școlii rom. civile de fete din Arad și Dr. Alex Sălăcuț, medic în București.

După executarea unui cântec religios de către corul gimnazial de sub conducerea maestrului. Dima a urcat tribuna din sala festivă directorul gimnazial dl. V. Onițiu, care a rostit discursul publicat în fruntea numărului nostru de astăzi insistând asupra importanței problemei a mișcării sportive în raport cu școala. De încheiere a salutat cu căldură pe reprezentanții abiturienților de-acum 10 ani. În numele acestora a răspuns dl. Victor Stanciu, al cărui adânc și înțeles discurs îl publicăm la foiletonul numărului nostru de azi.

De încheiere a vorbit în numele corporațiunii școlare protopopol Brașovului părintele D. V. Saftu aducând elogii corpului profesoral și insistând asupra menței importante a școalelor noastre centrale.

A urmat apoi premiarea cu cărți a elevilor distinși din cele 4 clase gimnaziale și reale inferioare.

Intre discursurile corul gimnazial a mai executat în mod artistic încă două cântări, după cari festivitatea a luat sfârșit.

Abiturienții anului 1904 au făcut la amiază o vizită corporativă directorului Onițiu, iar seara s'au intrunit cu profesorii și familiile lor la un anmănt banchet în restaurantul dela »Gewerbeverein».

Pentru internatul orfelinat a dăruit Dl. Dr. Ioan Miha opt exemplare din compozițiile diul V. Șorban, pentru folosința elevelor. De asemenea a dă-

ruit Dl. avocat Nicolae Garoiu cu ocaziunea examenelor 20 cor. ca ajutorare pentru bufetul servit de eleve.

În numele Comitetului se exprimă ambilor domni susnumiți cea mai călduroasă mulțumită pentru ajutorul făcut. — Maria B. Băulescu

Un nou grup de excursioniști din Țară a vizitat alaltaieri Brașovul: 25 elevi ai școlii normale (pedagogi) din Buzău, sub conducerea directorului dl. G. Stănescu și a dlor profesori: M. Todorescu, D. Georgescu, Șt. Stallan, C. Tomulescu, N. Argintu, C. Stănescu și T. Stănescu. După ce au vizitat orașul, cu trenul de dimineață excursioniștii și-au continuat drumul spre Blaj, de unde vor pleca spre Verclorova oprindu-se în orașele Alba-Iulia, Arad, Timișoara și Lugoj.

Rectificarea. Suntem rugați cu insistență, să publicăm următoarele:

»În darea de seamă despre espozitia lucrurilor de mână ale elevelor internatului Reuniunii femeilor române din Brașov, care a apărut în numărul 138 din 26 Iunie v. raportorul DV. neavând informații sigure a uitat să spună, că toate lucrurile de mână espuse au fost lucrate sub conducerea profesorilor de specialitate D-șoarele Maria și Leontina Popescu, cari au aranjat întreaga espozitia.

Dăm rectificarea întocmai. — Fiindcă am revenit totuși asupra aceluși scris, raportorul nostru ține să spună, că n'a vorbit numai despre espozitia lucrurilor de mână, ci a tratat mai multe chestiuni în legătură cu această de altcuium laudabilă prestație a întregului corp didactic dela Internatul Orfelinat de aici.

Directoara internatului D-șoara Mariara Rusu, care și-a făcut pregătirile în Elveția s'a distins prestând cu elevele examenul, ce dovedea o pregătire serioasă la menaj, materie predată de D-sa.

Anunț școlar.

Internatul de fete din Brașov. — Școala de menaj și de industrie casnică.

Reuniunea femeilor române din Brașov anunță On. Public românesc condițiunile de primire în internatul său, pe care îl susține și îl subvenționează spre a putea înlesni creșterea fiicelor române în direcțiune casnică, cu taxe cât mai reduse.

Cu începerea anului școlastic 1914-1915 școala de menaj și de industrie casnică este sub conducerea D-șoarei Ană Broșteanu, fostă directoare a internatului de fete din Sibiu.

Învățământul practic cuprinde: pregătirea bucatelor, întreținerea locuinței, spălătul și călcatul, legumăritul, croitul de rochi și de rufării, cusutul cu mașina, diferite lucruri de mână până la cele mai vsriate broderii, ese cutarea jachetelor impletite, țesutul la război dela cele mai simple până la țesături de Smyrna, covoare, costume naționale și odăjdii bisericesti.

Învățământul practic se completează cu învățământul teoretic, tratând despre teoria bucătăriei cu tot ce cade în sfera unei bune economie de casă, teoria crotitoriei, contabilitate și chemie culinară, igienă, în deosebire: religioasă, limbă și literatură română, limba maghiară și germană, cântări, desen, educațiune familială.

Localul internatului este proprietatea Reuniunii, fiind situat în cea mai frumoasă și sănătoasă parte a orașului; se compune din două corpuri de casă împreună cu curte, cu grădina mare și un pavilion mare de vară.

Primirea elevelor în Internat se face cu 1 Septembrie st. v., (14 Sept. st. n.). Deoarece numărul locurilor este limitat, părinții doritorii de a aduce fiicele lor, sunt rugați a anunța cât mai din vreme înscrierea.

Taxa anuală este pentru întreținerea și instrucțiunea completă de 450 coroane, inclusive îngrijire medicală și băi, adică câte 45 cor. lunar. Taxele se plătesc anticipativ lunar, cu obligămintul de a achita toate 10 lunile ale anului școlar.

Elevele solvente vor trebui să aibă vârsta de 12 ani, să prezinte certificat de școală, de botez și de sănătate și de revaccinare.

Fiecare elevă va aduce cu sine: rufărie de corp, câte 6 bucăți, cămăși, pantaloni, camisoane, elorapi și 12 batoaste, așternuți ae pat saltea, 2 perini și plapomă cu câte 2 rânduri de rufărie (4 fețe de perină, 2 ceasfate de plapomă și două ceasfate de saltea (lepedee). Stergare și servetele câte 4. Un cuțit, o furculiță, o lingură mare și o linguriță mică. Perle de haine, perle de cap și perle de dinți, pieptene rar și des. Un palton (haină de larnă) o cărpă sau un șal pentru curte.

Pentru uniformitate s'au reglementat costume uniforme precum și șorțuri uniforme, pe care elevele și le lucrează în Internat.

Localul și direcția internatului se află în Brașov, șirul Spitalului Nr. 10. Informațiuni se pot lua dela pre-

ședinta Reuniunii, (Brașov, Str. Fântânil 31), sau dela direcțiunea internatului.

Maria B. Băulescu, Ioan Lengeru, presidentă, secretar.

În internatul școalelor românești din Brașov se primesc elevi înscriși în clasele gimnaziale, reale și comerciale. Taxa anuală e 700 cor. Prospect și informațiuni se pot cere dela direcțiunea internatului, (Brașov str. Prundului 39) Porond utca. 3-9

Noul moștenitor de tron.

Abia s'au anunțat drepturile arhiducei Carol Francisc-Iosif la tronul monarhiei, și aristocrația maghiară și-a și îndreptat privirile asupra viitorului rege și împărat.

Reposatul Francisc Ferdinand era foarte rece și rezervat față de aristocrația maghiară. Numai puținii să puteau apropia de el, d. e. la vre-o vânătoare, dar aici nu se vorbea nimic de politică. Nu erau cunoscute mai în detaliu ideile și n'auzintele dar se șoptea cu spaimă că ar avea sentimente democratice. A primit de câteva ori în audiență pe Kristoffy, la Belvedere și a stat de vorbă cu el.

Oribil!

Acum situația, așa cred cercurile profesii, s'a schimbat puțin. Ziarele din Budapesta scriu, că noul moștenitor știe și vorbește cu plăcere ungurește. Și asemenea este și soția sa, arhiducesa Zita. Arhiducele a petrecut mult timp prin Ungaria, prin Maramurăș, Arad, Seghedin, în Tatra etc.

»Pesti Naplóc e informat, că arhiducele cunoaște personal pe mulți membrii ai aristocrației maghiare din școală și din serviciul militar. El aparține acum regimentului din Dabrețin și a convenit des cu corpul ofițeresc al acestui regiment. Tot »P N.« spune că unul din cei mai favorizii ofițeri ai arhiducei este locotenentul Pintér, aghiotantul său, un ungur veritabil.

Arhiducele are de gând să facă cunoștință cu înalta aristocrație maghiară. Tatăl său, arhiducele Oito a avut și el multe prieteni printre aristocrație.

Urmarea acestei înclinări este că doi oligarhi vor invita la moștile lor pe arhiducele, la vânătoare. Unul este Pallavicini, care are o moșie la Pusztaszter, al doilea e contele Andrassy Géza. Vânătorile se vor aranja la toamnă, după ce se va termina timpul de doliu al curții. La vânătoare arhiducele va face cunoștință cu cele mai multe familii aristocrate maghiare.

Știri de aceste aduc zările maghiare, dacă ele nu vor fi unilaterale și exagerate cum adeseori se scrie în presa maghiară șovinistă.

Dare de seamă și mulțumită publică.

Cu ocaziunea producțiunii muzicale-teatrale aranjate de Reuniunea de lectură și cântări »Armonia», din Hărman la 1/14 Iunie a. c. din prilejul adunării generale a despărțământului Brașov al »Asociațiunii», au binevoit a suprasolvi următorii P. T. Domni: Dr. V. Glăjariu adv. 10 cor. L. Avrigescu comerciant 5 cor. 20 fl. M. Brumboiu prof. 4 cor. 80 fl. I. Ciurcu librar 4 cor. Dr. C. Moga adv. 3 cor. 80 fl. I. Toma paroh 3 cor. 40 fl. B. Voinea locot. 2 cor. 80 fl. N. Bogdan prof. 2 cor. M. Greceanu paroh 2 cor. R. Dogar secr. 2 cor. I. Baboie inv. 2 cor. Dr. A. Străvoiu adv. 3 cor. 80 fl. Dr. T. Brediceanu dirig. »Albina» 1 cor. 80 fl. Dr. A. Dobrescu med. 1 cor. 80 fl. N. Furnică inv. diacon 1 cor. 80 fl. A. Nistor preot 1 cor. Eremia 80 fl. Dr. Albu med. 1 cor. 80 fl. col. Murășan 80 fl. T. Nan paroh 80 fl. I. Ludu capelan 40 fl. Tr. Frateș inv. penz. 80 fl. M. Herman 20 fl. V. Muntean inv. 60 fl. L. Taus inv. 60 fl. N. Cârstea inv. 40 fl.

Tutorul marinimoșilor suprasolventii și participanții le mulțumim și pe această cale pentru sprîjinul dat, rugându-i să ne păstreze acest sprîjin și în viitor.

Totodată mulțumim și dlui Dr. Horia Petrescu secr. lit. al S. T. R. pentru bunăvoință, cu care ne-a pus la dispoziție plesa teatrală »Domnul Pissar», în manuscris. Subtrăgându-se cheltuielile producțiunii de cor. 220.04 din venitele de cor. 221.20 rezultă profit 1 cor. 16 fl.

Hărman la 19 Iunie v. 1914.

Pentru comitetul »Armoniei».

D. Greceanu, paroh. preș.

*) Intârziată din lipsă de spațiu.

Proprietar: Brar'scoe & Comp
Tip. A. Mureșianu: Redactor responsabil: Ioan Broșea

TAILOR FOR GENTLEMEN

M. NEUMANN

CENTRALA:

FURNIZORUL CURȚEI ȘI CAMEREI IMPERIALE REGALE

WIENA

SUCURSALE:

BRAȘOV

BUDAPESTA

Mare Depozit de Haine pentru Bărbați, Băeți și Fetite

** Toate în calitățile cele mai bună și croială elegantă, prețuri originale, fixe ** | | Cereți catalogul nostru ilustrat. **

Singurele băi (scalde) și ape minerale românești în Ungaria.

Băile dela Sângeorgini-român (Oláhszentgyörgy, Beszterce-Naszód megye) cu apele minerale „HEBE”.

La poalele munților nordici ai Transilvaniei, în o vale romantică cu climă subalpină, se află comuna curat românească Sângeorgiul român, în a cărei proprietate sunt izvoarele de apă minerală, care în comerț poartă numele de „HEBE”.

Apa „HEBE”, pentru cantitatea mare de carbonat de sodiu, clorure metalice și acid carbonic ce conține, ocupă loc de frunte între cele mai renumite ape minerale din Europa. Se întrebunțează ca cură de băut cu cel mai mare succes la toate boalele acute și cronice de stomac și intestine, la constipație cronică, la hiperemie de ficat, la disolvarea pietrelor de bătă, biliare și de rinichi, emoroid, la benoragie și catare de mîră.

Ca baie (scaldă) influențează minunat resorbirea exudatelor pleuritice, peritonice, parametricice etc. precum și deosebitele boale de piele

Băile se deschid la 15 Mai st n.

O mulțime de odăi corăspunzător mobilate stau la dispoziția publicului cu prețul de 2-5 cor. la zi, în hotele și vile.

Înainte de sezonul mare, dela deschidere până la 15 Iunie și după sezonul mare dela 25 August până la 30 Sept. atât la băi cât și la odăi se dă o reducere de 30%

Bucătărie foarte bună și ieftină.

Onoratalui public îi stau la dispoziție: jurnale, bibliotecă, piano și tenis. Parc și alei (promenadă) pe terenul băilor. Locuri de excursiune în înalții munți din veci, nătate. Muzică permanentă.

Prețul unei băi calde de clasa I. K 1-20, de clasa II. 1 cor.

Oalea ferată are stațiune în loc, unde în orice timp stau trăsuri comode la dispoziția onor. public.

==== Prospecte trimite francó. ====

20-25

Direcțiunea băilor.

Băile și apele minerale sunt în întreprinderea de soc. pe acțiuni curat românească „HEBE”.
Prezidentul direcțiunii: Dr. TEODOR MIHALI.

Băile și apele minerale sunt în întreprinderea de soc. pe acțiuni curat românească „HEBE”.
Prezidentul direcțiunii: Dr. TEODOR MIHALI.

Hotel și Cafenea „METROPOL”.

Am onoarea a aduce la cunoștința On. public din Brașov și jur, și On. oaspeți din România că am luat în antreprisă.

Hotelul și cafenea „Metropol”

Brașov, Strada Neagră Nr. 2.

renovat și aranjat cu tot confortul necesar. 20 camere. Rog cu toată căldura Onor. Domni și Dame din România a cerceta Hotelul în sezonul de vară.

Asigurând pe Onor. vizitatori de un serviciu prompt și cu atențiune, sper că voi fi sprijinit în noua mea întreprindere cu deosebite din partea On. public românesc.

Cu toată stima

Iancu Axente.

Library Cluj Avis.

Pentru apărător (scut) pneumatic pentru automobile, motoare și velocipede, Sanie cu mecanism de a o mână cu piciorul. Mecanism de apărare pentru căi ferate și tramvai pentru ori ce fel de accidente.

Mașina de bucătărie care cu acelaș combustibil se și iluminează aducând o economie de 50%. Am patente.

Caut un tovarăș căruia să le vând, sau să le predau cu licență.

Informații mai de aproape se pot lua dela

M. Schromm, mehanic,

Brașovul-vechi Strada Lungă Nr. 27.

18-50

Am onoare a aduce la cunoștința On. public ca cât de curând voi deschide în

BRAȘOV, Strada Mihael Weis Nr. 18,

magazinul meu cu CIA-ORNICE și obiecte de aur și argint.

Rog sprijinul On. public.

Cu toată Stima:

KÖPE ÁRPÁD.

Expert de croitorie încredințat de Minister

Tellmann Béla

Salon de modă în BRAȘOV
Teatru: Strada Mihail Ghibu nr. 13

Pregătește în atelierul propriu Haine de Domni din stoffe moderne și lucrători de primul rang ne indigene.

Confecționale de mantale englezești pentru dame și costumuri.

39-50 Pentru studenți și orășeni prețuri moderate.

Comande din provincie se execută, fără a lua măsură cu garanție.

HIXIL!

Mijlocul cel mai modern pentru spălat,
cu care se pot spăla rufe ca zăpada.

Pe lângă aceasta perfect de bun care nu aduce nici o stricăciune la rufărie.

Reprezentant pentru BRAȘOV:

Andreas Brener.

7-24

Telofou 113.

Strada Orfanilor Nr. 31.

Negot nou de vâpseli de primul rang

Aduca cunoștința Onor. public, a vâpsitorilor de odăi și a comercianților că am deschis în

Brașovechi, strada lungă o. 9, o

Prăvălie de vâpseli și uleiuri,

bogat asortată cu toate sorturile de vâpseli.

Am și un deposit de tot felul de scări.

Prețuri moderate.

47-90

Serviciu solid.

N. ARSU, Vâpsitor de odăi și comersant de vâpseli

De închiriat.

Locuințe de vară la

Ved. Vikos György, Timișul de jos, la moară.

2-6

Bărbați slabi

Se tineri sau bătrâni!

Nu disperați!

L'am descoperit! Aparatul meu „H” iulătură imediat slăbetea voastră bărbătească (impetența neurasterică) Nici un remediu intern, nici un medicament! Cereți prospectul meu, adăogând la siera

soarea d.-v. 40 fileri în mărei postale. Adresa: „NOVA MECHANICA 183” Postfach 40 - Budapesta - Hauptpost. 4-10

MIHALY JENŐ

CROITOR DE HAINE BARBĂTEȘTI MODERNE.

BRAȘOV, Târgul inului Nr. 26, etajul I.

aduce la cunoștința On. public, că pe lângă croitoria pentru bărbați, am înființat și

Croitorie pentru dame.

Confecționez ori și care îmbrăcăminte pentru dame, costume, bluze, rochi după cea mai nouă modă, pe lângă prețuri moderate.

Cu ocaziunea sezonului ce se apropie rog sprijinul Onor. public pentru amândouă întreprinderi.

18-52

Cu distincă stimă **MIHALY JENŐ.**

Abonamente la
„Gazeta Transilvaniei”,

se pot face ori și când pe timp mai îndelungat sau lunar.

Administr. „Gazetei Transilvaniei”.